

visis meritis fieri, eo ipso sentiunt reprobationem negativam ob prævisa demerita pariter locum habere. Contra vero, qui tenent prædestinationem esse gratuitam et antecedentem, similiter admittunt reprobationem negativam antecedentem, quæ probabiliter nihil aliud est quam præteritionem, seu non electionem : igitur in ea hypothesi, hæc reprobatio non est actus, sed omissio actus positivi et gratuiti.

Hæc de gratia sufficiunt ad dicendum ; ad agendum nunquam satis erit.

FINIS TRACTATUS DE GRATIA.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Vox sacramenti, a *sacro* derivata, quia pertinet ad rem sacram, triplici modo potissimum accipitur in Scripturis et in traditione, videlicet :

1° Rem sacram, sed occultam significat, ut in sequentibus locis : *Excæcavit illos malitia eorum, et nescierunt sacramenta Dei*, Sap. II, 21 et 22, id est, secreta Dei consilia nescierunt ; *Ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ*, Eph. I, 9, id est, occultum voluntatis suæ propositum, scilicet Incarnationis mysterium. Eodem sensu vox illa dicitur etiam de re non sacra occulta, quæ vulgari non debet, ut in his verbis : *Sacramentum regis abscondere bonum est*, Tob. XII, 7.

2° Pro mystico rei latentis signo usurpatur : sic, Daniel, II, 20 et 47, somnium Nabuchodonosoris vocatur *sacramentum*, quia decreta Dei significabat ; sic Eph. V, 32, matrimonium dicitur *sacramentum magnum*, quia unio viri cum muliere signum est conjunctionis Christi cum Ecclesia : ita Apoc. XVII, 7, legitur : *Ego dicam tibi sacramentum mulieris et bestię quæ portat eam quæ habet capita septem et cornua decem* ; et figura explicatur.

Quo sensu voce *sacramenti* utuntur Latini, vocem *mysterii* adhibent Græci.

3° Strictiori sensu SS. Patres et theologi catholici per sacramentum simpliciter intelligunt : *Signum sensibile, a Deo modo permanenti institutum, ad significandam aut producendam gratiam.*

1° *Signum*, non qualecumque, sed speciale et determinatum ; non naturale, sed arbitrarium.

2° *Sensibile* ; quia, cum sit actus religionis et homines in servitio Dei sociare debeat, necesse est ut ab omnibus apprehendi possit.

3° *A Deo institutum*; quia solius est Dei gratiam alicui signo annectere.

4° *Modo permanenti*; quia sacramenta ad naturam religionis pertinent: debent ergo esse mansura, non vero transitoria.

5° *Ad gratiam significandam*; ut in Baptismate, ablutio carnis purgationem animæ significat; in Eucharistia, panis et vinum refectionem spiritualem denotant, etc.

6° *Aut producendam*; sacramenta quippe novæ Legis non tantum gratiam significant, sed vim habent eam producendi, ut *infra ostensuri sumus*.

Hæc definitio communis est sacramentis veteris et novæ Legis: ut ea a se invicem secernantur, quædam addendæ vel mutandæ sunt voces.

Sacramenta veteris Legis definiri possunt: *Signum sensibile, a Deo modo permanenti institutum, ad significandam gratiam per merita Christi venturi producendam*.

Non negamus tamen 1° hæc sacramenta hic et nunc produxisse gratiam ex opere operantis, excitando fidem in Messiam venturum; 2° remedium pro remissione peccati originalis institutum effectum suum immediate produxisse, licet virtute tantum futurorum Christi meritorum.

Sacramenta vero novæ Legis recte definiuntur: *Signum sensibile, a Christo modo permanenti institutum, ad gratiam significandam eamque vim habens producendi*.

Ad constituendum igitur novæ Legis sacramentum tres requiruntur conditiones, scilicet: 1° signum sensibile, 2° a Christo modo permanenti institutum, et 3° vim habens gratiam producendi.

De sacramento sic intellecto in præsentī tractatu nobis agendum est, eumque in septem dividemus capita quorum primum erit de existentia; secundum, de effectibus; tertium, de materia et formâ; quartum, de institutore; quintum, de ministro; sextum, de subjecto sacramentorum novæ Legis, et septimum, de eorum cæremoniis ac de sacramentalibus.

CAPUT PRIMUM.

DE SACRAMENTORUM EXISTENTIA.

Hic quærere solent theologi an vera exstiterint sacramenta 1° in statu innocentia, ante primi hominis lapsum; 2° in statu naturæ, videlicet, a lapsu primi hominis usque ad Legem per Moysen datam; 3° in statu legis scriptæ, et 4° denique in præsentī statu, sub Lege gratiæ.

1° Nihil reperitur, sive in Scriptura sacra, sive in traditione, ex quo inferri possit vera exstitisse sacramenta in statu innocentia, aut futura esse necessaria, ex hypothesi quod status ille diu permansisset: a speculativa igitur quæstione ista sapientius abstinetur.

2° Communiter docetur aliquod in statu naturæ exstisse remedium quo peccatum originale in parvulis tolleretur; sic S. Aug. contra Julianum, lib. 5, cap. 11: « Non credendum est, et ante datam circumcisionem, famulos Dei, quandoquidem eis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis; quamvis quid illud esset aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit. » Huic sententiæ, quæ bonitati Dei valde congruit, omnes theologi subscribunt.

Omnes pariter tenent remedium de quo hic agitur fuisse fidem: fidem quidem propriam pro adultis, ut videre est apud B. Paulum ad Hebræos, cap. XI, et fidem parentum pro parvulis; sed quærunt an fides illa exprimi debuerit per aliquod signum externum, et an signum istud verum fuerit sacramentum: « Probabile est, inquit S. Thomas » in 3 part., q. 70, art. 4, quod parentes fideles pro parvulis natis et maxime in periculo existentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam signaculum fidei), sicut adulti pro seipsis preces et sacrificia offerebant. » A sapienti hac opinione cæteri doctores non recedunt.

An vero signum illud, ex hypothesi quod exstiterit, ve-

rum fuerit sacramentum? quidam affirmant ut probabile, et plerique volunt illud tantum fuisse sacramentum imperfectum. Rem, ut pote difficilem et ad praxim prorsus inutilem, in dubio relinquimus. Quod ad circumcisionem attinet, de illa in Tractatu *de Baptismate* dicemus.

3° Certum est in Lege Mosaica plurima exstitisse sacramenta improprie dicta, videlicet, ritus sacros a Deo permanentiter institutos, ad significandam gratiam per merita Christi venturi dandam, ut agnum paschalem, panes propositionis, sacerdotum consecrationem, Judæorum expiationes, etc.; concilium enim Florentinum, in Decreto ad Armenos, et concilium Trid., sess. 7, can. 2, propriis verbis docent *novæ Legis sacramenta a sacramentis antiquæ Legis differre*; idem habet S. Aug. variis in locis, v. g., contra Faustum, lib. 19, cap. 13: « Prima sacramenta » quæ observabantur et celebrabantur ex Lege, prænuntia- » tiva erant Christi venturi, quæ, cum suo adventu Chris- » tus implevisset, ablata sunt... et alia sunt instituta » virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero » pauciora. » Ergo in veteri Lege erant sacramenta, sed a sacramentis novæ Legis longe dissimilia, *ut ex infra dicendis clarius patebit.*

4° In confesso est apud omnes Christianos existere sacramenta proprie dicta in nova Lege: at Lutherani, Calvinistæ eorumque progenies, nec catholicis, nec sibi invicem consentiunt quoad sacramentorum numerum; alii enim duo, alii tria admittunt, et cætera rejiciunt: communius nunc Baptismum et Eucharistiam tantum agnoscunt, et insuper rationem veri sacramenti eis adimunt, quod infra ostendemus. Contra eos omnes sit sequens

PROPOSITIO.

Septem in nova Lege existunt sacramenta proprie dicta, nec plura, nec pauciora.

Prob. Firmiter tenenda est propositio quæ est de fide catholica, probatur insuper ex Scriptura sacra, testimoniis

SS. Patrum et argumento præscriptionis: atqui talis est propositio nostra.

1° *Est de fide catholica*; sic enim habet conc. Florent., in decreto ad Armenos: « Novæ Legis septem sunt sacramenta, scilicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-Uncio, Ordo et Matrimonium. » Concil. Trid., sess. 7, can. 1: « Si quis dixerit sacramenta » novæ Legis... esse plura vel pauciora quam septem, videlicet Baptismum, etc., aut etiam aliquod horum non » esse veræ et propriæ sacramentum: anathema sit. » Ergo 1°.

2° et 3° Argumenta ex Scriptura sacra et sanctorum Patrum testimoniis deducta exponemus in speciali de singulis sacramentis Tractatu: idcirco ea hic omittimus, ne eadem repetere cogamur.

4° *Ex argumento præscriptionis.* Ut ex præscriptione invicte demonstratur septem esse sacramenta, duo sufficiunt, scilicet, 1° ut tempore novatorum Ecclesia tum Occidentalis, tum Orientalis septem admiserit, et 2° ut ea ab Apostolis semper sic tenuerit: atqui hæc duo certa sunt.

Primo, *tempore novatorum septem admittebat sacramenta.* Quoad Ecclesiam Occidentalem, patet ex conciliis Florentino et Tridentino modo citatis, et ex ipsorum hæreticorum confessione. Quoad Ecclesiam Orientalem, constat 1° ex responsione Jeremiæ, patriarchæ Constantinopolitani, qui, anno 1575, Confessionem Augustanam a theologis Wurtembergensibus ad se missam apertis verbis confutans, declaravit « sacramenta in Ecclesia catholica a » Christianis orthodoxis recepta, numero septenario contineri, Baptismo nimirum, Uncione divini chrismatis, » Communionem divinam, Ordinationem, Matrimonio, Pœnitentia et Oleo sancto. » 2° Ex synodo Constantinopoli anno 1638 habita, in qua sedebant tres patriarchæ, viginti et unus episcopi vel archiepiscopi, et viginti tres delegati: in ea sequens, nemine reclamante, conditus est canon: « Anathema Cyrillo, nova dogmata fabricanti, et credenti » non esse ex institutione Jesu Christi, neque ex Apostolorum traditione praxique perpetua, septem Ecclesiæ sacramenta, Baptismum scilicet, etc., sed falso asserenti

» duo tantum a Christo in Evangelio data esse aut instituta, Baptismum et Eucharistiam. » Cyrillus *Lucar*, de quo hic agitur, patriarcha Constantinopolitanus fuerat, et erroribus Calvinianis imbutus, eos propagare tentaverat : unde semel defunctus, sic anathemate percussus fuit. 3° Ex euchologiis Græcorum, in quibus, sicut in ritualibus nostris, præscribuntur cæremoniæ pro administratione septem sacramentorum, et ex praxi aliarum sectarum Orientalium, ut Cophtharum, Jacobitarum, Syriorum, Maronitarum, etc., qui etiam septem habent sacramenta.

Secundo, *utraque Ecclesia semper ab apostolis tenuit septem esse sacramenta*. Vel enim semper tenuit septem esse sacramenta, et septem tantum ; vel quædam eorum decursu temporis fuerunt addita aut suppressa : atqui posterius dici non potest. Etenim 1° septem sacramenta nunc nota in monumentis omnium sæculorum reperiuntur descripta vel supposita, ut agendo de singulis speciatim ostensuri sumus. 2° Ex natura sua usus sunt communis ; omnibus nota esse semper debuerunt : repugnat igitur quædam in decursu temporis institui potuisse, et omnibus persuaderi tanquam divina et a Christo perpetuo usu descendencia. 3° Si talis suppositio facta fuisset a Romano pontifice, ut affirmare non erubescunt Protestantes, numquid Ecclesiæ Orientales illam admisissent eodem modo ? numquid omnes pari persuasione firmiter credidissent sacramenta sic excogitata a Christo fuisse instituta et in cunctis retro sæculis frequentata ? Nulla major sane fingi potest absurditas. 4° Si, per impossibile, innovatio a Protestantibus allegata locum habuisset, quædam vestigia relinquere debuisset ; saltem assignari posset tempus quo sacramenta, quæ dicuntur supposita, nondum existebant : atqui Protestantes nihil horum assignare et positivis testimoniis probare possunt. Ergo concludendum est septem sacramenta in Ecclesia catholica nunc existentia semper exstitisse, juxta hanc S. Aug. regulam, contra Donat., lib. 4, cap. 24 : « Quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur. » Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Nullibi legitur in Scriptura sacra, neque in sanctis Patribus, ante Hugonem a S. Victore, anno 1140 mortuum, septem esse sacramenta. Ergo.

R. 1°. Nullibi legitur duo vel tria tantum esse sacramenta : ergo ille numerus admitti non debet.

R. 2°. Nullibi legitur septem esse sacramenta, explicite, concedo ; implicite, nego ant. Etenim fatemur quod septenarius numerus sacramentorum non reperitur explicite, id est propriis verbis, neque in Scriptura sacra, neque in sanctis Patribus : at reperitur implicite, siquidem, agendo seorsim de septem sacramentis, probatur ex Scriptura et ex sanctis Patribus ea vera et proprie dicta esse sacramenta. Porro, in ipsorum Protestantium principiis, hoc sufficit ut ea dicantur in Scriptura et in operibus Patrum contenta ; alia enim admittunt quæ aliter in Scriptura non continentur, ut vocem Trinitatis, validitatem baptismi a muliere collati, etc. Ergo.

Inst. SS. Patres, de sacramentis loquendo, alii duo exhibent, ut S. Justinus in I Apologia ; alii tria, ut S. Ambrosius, in speciali Tractatu *de Sacramentis* inscripto, etc. : atqui tamen de omnibus sacramentis in his operibus loqui debuissent : ergo.

R. Nego min. Prædicti enim Patres non sibi proponebant, in citatis operibus, de omnibus sacramentis tractare, sicut fecerunt Hugo a S. Victore multique theologi : sed 1° S. Justinus, calumnias adversus Christianos intentatas repellens, maxime eas quibus accusabantur atheismi, quia deos negabant, et crudelitatis, quia dicebatur illos carnibus humanis vesci in suis conventiculis, ostendit explicando Baptismum, quomodo in unum Deum, trinum in personis, credant, et similiter in quo mysterium sanctissimæ Eucharistiæ consistat patefacit, ut atrox calumnia evanescat : non igitur ipsi erat locus de cæteris sacramentis loquendi. 2° S. Ambrosius non intendebat de omnibus sacramentis disserere, sed tantum de iis quæ neophyti suscipere debebant : porro neophyti Baptismum, Confirma-

tionem et Eucharistiam tantum simul suscepturi erant : non mirum ergo si S. Ambrosius de his tantum tribus sacramentis in dicto opere tractaverit. Aliunde non constat illum esse auctorem hujusce libri.

Sic pariter, quando Patres dixerunt sacramenta de latere Christi, sub figura sanguinis et aquæ fluxisse, ac insuper aquam significasse Baptismum, et sanguinem Eucharistiam, noluerunt negare alia esse sacramenta : insulse ergo talia testimonia in sui gratiam congerunt Protestantes.

Obj. 2º. Lotio pedum, de qua apud Joannem, XIII, 4 et seq., inter sacramenta novæ Legis reputanda est, ut patet tum ex ipso textu ; tum ex S. Cypriano, Tractatu de Ablutione pedum ; tum ex S. Ambrosio, de Sacramentis, lib. 3, cap. 1, et lib. de Mysteriis, cap. 6 ; tum præsertim ex S. Bernardo, Sermone I in cœna Domini. Ergo sunt plus quam septem sacramenta.

R. Nego ant. Theologi quidem hanc proponunt difficultatem eamque longius evolvunt ; sed nulli, sive hæretici, sive catholici, serio docent lotionem pedum proprie dictum esse sacramentum : non igitur est ratio cur in discutienda hac difficultate immoremur. Si Christus pedes discipulorum suorum laverit, id humilitatis causa fecit, ut ipse dicit, *ibid. v. 14 : Si ego lavi pedes vestros, dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.* Et si Patres, ac præsertim S. Bernardus, lotionem pedum vocaverint sacramentum, id intelligendum est de sacramento improprie dicto, vel de quodam sacramentali gratiam ex opere operantis producente, ut tenetur de aqua benedicta et de nonnullis aliis cæremoniis pure ecclesiasticis.

Nec similiter reputanda sunt inter sacramenta proprie dicta, Baptismus flaminis et Baptismus sanguinis, qui realiter non sunt baptismi nisi per analogiam. Duplex est species in Eucharistia et unicum sacramentum ; septem sunt ordinationes, et unicum sacramentum ordinis diversos habens gradus.

Queritur an conveniens fuerit septem esse sacramenta, nec plura, nec pauciora.

Respondent Græci conveniens fuisse, et dicunt septem sacramenta septem donis Spiritus sancti respondere, licet qua ratione singula dona singulis sacramentis inesse definire non valeant : « Sicut septem sunt dona Spiritus sancti » item septem sunt sacramenta quæ Spiritus sanctus operatur, » inquit patriarcha Jeremias, in loco supra citato.

Affirmant etiam Latini numerum septenarium sacramentorum congruentissimum fuisse : « Cur autem neque » plura neque pauciora numerentur, » inquit Catechismus concilii Trid., 2 part., tit. de Sacram., n. 18, « ex iis etiam » rebus quæ per similitudinem a naturali vita ad spiritua- » lem transferuntur, probabili quadam ratione ostendi » poterit. Homini enim ad vivendum vitamque conser- » vandam et sua rei que publicæ utilitate traducendam, » hæc septem necessaria videntur : ut scilicet in lucem » edatur, augeatur, alatur ; si in morbum incidat, sane- » tur ; imbecillitas virium reficiatur : deinde, quod ad » rempublicam attinet, ut magistratus nunquam desint, » quorum auctoritate et imperio regatur ; ac postremo, » legitima sobolis propagatione seipsum et humanum ge- » nus conservet. Quæ omnia quoniam vitæ illi, qua ani- » ma Deo vivit, respondere satis apparet, ex iis facile » sacramentorum numerus colligetur. »

Postea idem Catechismus ostendit Baptismum ad vitam spiritualem generare, Confirmationem roborare, Eucharistiam alere, Pœnitentiam sanitatem amissam restituere, Extremam-Uctionem reliquias peccati delere et reficere, Ordinem magistratus spirituales constituere, et Matrimonium conservationi generis humani, per liberorum procreationem piamque eorum educationem, providere.

Addit cuncta sacramenta, etsi divinam virtutem continentia, non eandem necessitatem aut dignitatem habere ; Baptismum esse omnibus necessarium, Pœnitentiam iis duntaxat qui aliquo peccato mortali, post susceptum Baptismum, se commaculaverunt, et Ordinem respectu totius

societatis Christianæ, non autem respectu cujuscumque individui; advertit merito sacram Eucharistiam cæteris sacramentis dignitate præcellere.

Sacramenta, juxta *Moelher*, duobus constantia elementis, uno divino et altero humano, sunt figura Christi Dei et hominis suam per ea actionem in Ecclesia perpetuo continuantis.

CAPUT SECUNDUM.

DE SACRAMENTORUM EFFECTIBUS.

Ipsi Protestantes fatentur aliquam inesse virtutem sacramentis quæ admittunt, alioquin eis non uterentur; sed in eo, sicut in multis aliis, non sibi consentiunt, Sociniani et Anabaptistæ ea habent tantum ut signa exterioris professionis fidei, et distinctionis fidelium ab infidelibus: Lutherani et Calvinistæ arbitrantur justificationem non obtineri per infusionem gratiæ, sed per justitiæ Christi fide apprehensæ imputationem, docent sacramenta gratiam non conferre, verum solummodo idonea esse ad excitandam fidem qua justitia Christi apprehenditur et imputatur, licet quandoque magnificis verbis de illorum efficacia loquantur. Unde, juxta ipsos, verba in administrandis sacramentis proferenda, non sunt consecratoria, sed tantum concionatoria.

Quærendum est igitur in hoc capite 1° an et quomodo sacramenta novæ Legis producant gratiam; 2° qualem gratiam; 3° quis sit character, et an producat.

ARTICULUS PRIMUS.

AN ET QUOMODO SACRAMENTA NOVÆ LEGIS PRODUCANT GRATIAM.

Duplici modo intelligitur gratiam ope sacramentorum produci posse, scilicet ex opere operantis, et ex opere operato, ut aiunt theologi. Gratia producitur *ex opere operantis*, si Deum eam, solo intuitu dispositionum, sive mi-

nistri, sive suscipientis, tribuat; producitur vero *ex opere operato*, si, ex institutione Christi, ritus sacer vim habeat per se gratiam conferendi iis qui obicem non ponunt. Hunc posteriorem operandi modum negant Protestantes, ut pote fundamentali eorum systemati de justificatione per fidem oppositum; contra quos sit

PROPOSITIO.

Sacramenta novæ Legis gratiam, obicem non ponentibus, ex opere operato conferunt.

Prob. Illa propositio est de fide, probatur ex Scriptura sacra, sanctis Patribus et ratione.

1° *Est de fide*; continetur enim in decreto concilii Florentini ad Armenos, his verbis: « Novæ Legis sacramenta... multum a sacramentis differunt antiquæ Legis; » illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per » passionem Christi dandam figurabant: hæc vero nostra » continent gratiam, et ipsam digne suscipientibus conferunt. »

Concil. Trid. definit, sess. 7, can. 2, sacramenta novæ Legis a sacramentis antiquæ Legis aliter quam per cæremonias et ritus differre: ergo differunt per modum gratiam producendi. Expressius loquitur in canonibus 6 et 7, et tandem 8, ait: « Si quis dixerit per ipsa novæ Legis » sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed » solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere; anathema sit. » Ergo 1°.

2° *Probatur Scriptura sacra.* Joan. III, 5: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*; Eph. v, 26: *Ut illam sanctificaret* (Ecclesiam), *mundans lavacro aquæ in verbo vitæ*; Act. VIII, 17: *Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum*; Joan. xx, 23: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis*; II Tim. I, 6: *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ in te est per impositionem manuum mearum.* Nonne genuinus et obvius sensus prædictorum verborum est, gratiam per ipsum sacramentum produci, non